

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Itkonen, Hannu; Matilainen, Pertti; Salmikangas, Anna-Katriina

Title: TUL-seurojen muuttuvat tulkinnat : seurantatutkimus Työväen Urheiluseurojen muuttuvista näkemyksistä

Year: 2019

Version: Published version

Copyright: © 2019 Työväenperinne – Arbetartradition ry

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Itkonen, H., Matilainen, P., & Salmikangas, A.-K. (2019). TUL-seurojen muuttuvat tulkinnat : seurantatutkimus Työväen Urheiluseurojen muuttuvista näkemyksistä. *Työväentutkimus*, 2019, 33-42. <https://journal.fi/tyovaentutkimus/article/view/85663>

TUL-SEUROJEN MUUTTUVAT TULKINNAT

Seurantatutkimus Työväen Urheiluseurojen
muuttuvista näkemyksistä

Hannu Itkonen

liikuntasosiologian professori,
Jyväskylän yliopisto

Pertti Matilainen

tutkija, Jyväskylän yliopisto

Anna-Katriina Salmikangas

yliopistotutkija, Jyväskylän yliopisto

Suomalainen kansalaisyhteiskunta on organisoitunut alueellisesti pääsääntöisesti kolmeen kerrokseen. Valtakunnallisella tasolla vaikuttavat järjestöjen korkeimmat päättävät elimet, ja useimmiten niiden keskuspaikkana on Helsinki. Alueellisella tasolla toimivat piiri- tai aluejärjestöt. Alue- ja väestömuutosten myötä suunta on ollut viime vuosikymmeninä isompiin alueisiin eli piireistä aluejärjestöihin. Kunta- ja kunnanosatasolla toimivat järjestöjen paikallisyhdistykset ja -seurat. Myös liikunnan ja urheilun organisoitumisessa kyseisenlainen kolmiportaisuus on ollut vallitseva käytäntö.

Kansalaistoiminnan kerroksisuus synnyttää eri tasoille poikkeavia kulttuurisia tulkintoja ja määrittelyjä. Työväenkulttuurin tutkimuksessa onkin hyödynnetty kolmijakoa, jossa on erotettavissa johtajien kulttuuri, liikkeen kulttuuri ja kansan kulttuuri. Johtajien kulttuurin on nähty edustavan sivistyneistön korkeakulttuuria eli niin sanottua aristokratian maailmaa. Liikkeen kulttuuri puolestaan ilmentää järjestäytyneen työväestön luomia ja harjoittamia toiminta-

muotoja. Työläisten kulttuuria on synnytetty kansanomaisilla tapahtumakentillä.¹

Kansalaistoimintojen kerroksisuutta on hyödynnetty myös liikuntakulttuurin tutkimuksessa. Tällöin on tulkittu, että kerroksisuuden hahmottaminen mahdollistaa poikkeavien kulttuuristen määrittelyjen tekemisen. Eri kerrokset reagoivat myös poikkeavasti liikuntakulttuurissa ja yleisemminkin yhteiskunnassa toteutuviin muutoksiin. Eri kerrosten toimijat tuottavat tulkintojen lisäksi myös erilaisia dokumentteja. Sujuvan järjestötoiminnan kannalta on hyödyllistä, että eri kerrosten toimijat ymmärtävät toisiaan.² Pahimmillaan voi käydä niin, että johtotason linjaukset poikkeavat paikallistason näkemyksistä, jolloin yhteisen tavoitteellisuuden synnyttäminen hankaloituu.

Tulkintojen tuottamista voidaan lähestyä myös tiedonsosiologisesti. Tieteelliset, filosofiset tai mytologiset todellisuuden teoreettiset muotoilut eivät ammenna tyhjiin sitä, mikä on todellista yhteisöjen jäsenille. Ihmiset tuottavat ajattelullaan ja toiminnallaan jokapäiväisen

Suomen halki -pyöräretken osallistajat venyttelevät ennen retkelle lähtöä Kilpisjärvellä. TUL osallistui tapahtuman järjestämiseen. Kuva todennäköisesti vuodelta 1993. Kuva: Urheilumuseo.

elämismaailmansa ja pitävät sitä yllä ajattelunsa ja toimintansa avulla.³

Järjestön kolmikerroksisuuden hahmottamisen avulla voidaan tarkastella myös suomalaisen työläisurheilun tavoitteellisuutta. Liikkeelle voidaan lähteä silmäilemällä edeltävää työläisurheilututkimusta.

Työläisurheilun tutkimuksesta

Sadan vuoden ikään ehtinyt Työväen Urheiluliitto omaa paitsi menestyksekkään menneisyyden myös tasokasta historiankirjoitusta. 1980-luvulla Seppo Hentilä kirjoitti kolmiosaisen työläisurheilun historiategoksen, jossa liiton vaiheita tarkasteltiin 1970-luvun loppuun saakka.⁴ Vuonna 2019, osana TUL:n 100-vuotisjuhlallisuuksia ilmestyi järjestön

uusin historiategos, *TUL liikuttaa, kasvat-
taa, vaikuttaa. Suomen Työväen Urheiluliitto
1917–2019*, joka sekkin on Hentilän kirjoit-
tama. Teos ei ole liiton historiankirjoituksen
varsinainen neljäs osa, vaan kirjoittajan sanoin
”tutkimuksen tavoitteena on tarjota analyysi
työläisurheilun asemasta ja merkityksestä Suo-
men liikuntakulttuurissa sadan vuoden ajalta.”⁵

TUL:n 1980-luvun historiategokset ovat oman aikakautensa tuotteita. Ne ovat ennen kaikkea poliittista historiaa, jossa liiton toimin-
nat nähdään poliittisena päätöksentekona seu-
rauksineen. TUL:n seuroja tarkastellaan lähin-
nä määrällisesti ja piirien jäsenyyteen kiinnit-
tyeinä. TUL:n uusimmassa historiategoksessa
korostetaan liittoa sadan vuoden ikään ehtinee-
nä toimijana, joka nimensä mukaisesti on lii-

kuttanut, kasvattanut ja vaikuttanut. Hentilän mukaan kyseiset kolme sanaa ”kuvaavat TUL:n kolmea tärkeintä roolia suomalaisessa liikuntakulttuurissa. Roolit ovat sadan vuoden kuluessa kaiken aikaa muuttuneet, mutta perusta on pysynyt samana. Liikuttajana ja kasvattajana TUL on vaikuttanut omaan jäsenkuntaansa, niihin urheilua ja liikuntaa harrastaviin kansalaisiin, jotka ovat hakeutuneet TUL:n seuratoimintaan. Vaikuttaminen on suuntautunut ulospäin: urheilu- ja liikunta- ja kansalaisjärjestöihin, tiedotusvälineisiin, valtioon, kuntiin ja liikuntaa harrastaviin kansalaisiin.”⁶

Uusin TUL-historia ei ole edellisten kaltaista organisaatiohistoriaa. Uudessa teoksessa esitetään, että seuratoiminta on ollut ja tulee olemaan TUL:n toimintojen perusta.⁷

Useat Työväen Urheiluliiton piirit ovat tuottaneet omat historiankirjoituksensa. Uusimmat tutkijaosaamisella kirjoitetut teokset ovat valmistuneet Suur-Helsingin ja Varsinais-Suomen piireistä. Mikko Mäkisen kirjoittamassa Suur-Helsingin piirin historiassa kuuluu vahvasti myös seuratoimijoiden ääni, sillä tutkimusaineistona on hyödynnetty lukuisia toiminnoissa mukana olleiden haastatteluja⁸. Myös Jyrki Talosen 700-sivuisesta historiateoksesta on luettavissa seuratoimijoiden tulkintoja, sillä sen tutkimusaineisto sisältää lähes 50 haastattelua⁹.

TUL:n seurat ovat olleet toimeliaita omien vaiheidensa tallentamisessa. Julkaisujen taso on vaihdellut kevyesti kotoista historiikkeista laadukkaisiin tutkimuksiin. Jokaisella historiatekstillä on ollut kuitenkin oma sosiaalinen tilauksensa. Historiateokset ovat toimineet paitsi seuran vaiheidensa tallentamisena myös kunnianosoituksena aiempien sukupolvien puurtamiselle. Seurahistoriat eivät myöskään kiinnitä huomiota vain menneisyyteen, sillä niissä arvioidaan myös nykyhetkeä ja viitotaan tietä tulevalle. Ne rakentavat ymmärrystä, joka ylittää sukupolvien rajat.¹⁰

TUL-seurojen näkemyksiä ja liikuntapoliittisia linjauksia on tutkittu vähänlaisesti.

Lauri Keskinen paneutui vuonna 2011 ilmestyneessä väitöskirjatutkimuksessaan varsinaissuomalaisen työväenurheiluseurojen poliittiseen sosialisatioon. Tutkimuksen aikarajaus ulottui 1920-luvun alkuun, joten tarkasteluajanjaksona elettiin perinteisen luokkakulttuurin aikaa. Kiinnostava tutkimushavainto on se, että tärkeimmäksi tiedonsiirtokanavaksi osoittautui puhe. Puhuttu sana oli jopa kirjoitettuja tekstejä tärkeämpi vaikuttamismuoto. Näin ollen juuri puhe toimi keskeisimpänä sosiaalisen kontrollin muotona. Puhetta hyödynnettiin myös seurojen valistustehtävissä.¹¹

Varsinaissuomalaiset työväenurheiluseurat osoittautuivat poliittiselta vaikutukseltaan monimuotoisiksi. Ne eivät edustaneet työväenkulttuuria samalla tavoin. Joidenkin seurojen linjauksissa korostui fyysisen kulttuurin edistäminen. Sen sijaan toisten seurojen päättäjät kytkivät ruumiinkulttuurin ja sosialismin tavoittelun erottamattomasti yhteen.¹²

Pinnallisesti ajateltuna Keskinen väitöskirjatutkimuksella ei ole mitään sanottavaa 2000-luvun TUL:n seuratoiminnolle. Syvällisempi pohdinta lisää kuitenkin ymmärrystämme siitä, että urheiluseurat ovat jo varhaisvaiheistaan lähtien tehneet poikkeavia tulkintoja omasta tehtävästään, merkityksestään ja tavoitteistaan. Toista maailmansotaa edeltäneinä vuosina elettiin tietenkin perinteisen luokkakulttuurin oloissa, jolloin työväenluokan yhtenäinen asema synnytti omanlaisiaan luokkasidonnaista kulttuuria myös urheiluseuroissa. Kun urheiluseurojen toimintatiloina olivat työväentalot, joissa harjoitettiin muutakin työväenkulttuuria, tehdyt tulkinnat koko työväenliikkeen tehtävistä ja tavoitteista olivat samansuuntaisia. Lisäksi tällaisessa kulttuurisessa kontekstissa samat henkilöt osallistuivat useiden järjestöjen toimintoihin, mikä yhdenmukaisti myös tavoitteellisuutta. Hyvällä syyllä voidaankin puhua työväestön järjestökulttuurin kaudesta, jota sävytti yhteneväinen luokka-asema ja samansuuntainen tavoitteellisuus.¹³

Kirjoittaessamme Arto Nevalan kanssa Varkauden Tarmon 100-vuotishistoriaa pyrimme lähestymään tutkimuskohdettamme myös kulttuurisosiologisista ottein. Ajatuksenamme oli hahmottaa seuran taivalta kymmenen kuvitteellisen kurkistusikkunan kautta. Ikkunoista kurkistimme Tarmon vaiheisiin, lajeihin, yhteistyökumppaneihin, seura- ja järjestökytkentöihin, tiloihin, henkilöihin, kulttuureihin, teksteihin sekä tarinoihin.¹⁴ Menetelmämme lisäsi ymmärrystä siitä, miten seuravaen tulkinnat ovat olleet kontekstuaalisia niin ajallisesti kuin tilallisestikin.

Varsinaissuomalaisten työläisurheiluseurojen ja Varkauden Tarmon opetus on siinä, että paikallisuus määrittelee seurapäätäjien tulkintoja vahvasti. Näin ollen seurojen näkeminen paikallisissa yhteyksissään on aivan olennaista. Paikallisuuden tutkimisen tarpeellisuus on toki tunnistettu myös työläisurheilun tutkimuksessa. Erkki Vasara alleviivaa, kuinka ymmärryksemme työläisurheilusta syvenisi nimenomaan paikallisten erityispiirteiden tutkimisella. Erinäisten muutosprosessien jäljittäminen edesauttaisi havaitsemaan, miten aiemmat toiminnat ovat korvautuneet uusilla.¹⁵ Paikallisen työväenkulttuurin tutkimisen tarpeellisuutta korostaa myös Kimmo Rentola kysyessään, miten ”jokaisen työväentalon seinälle nostettu Marx koettiin”¹⁶.

Seurojen tulkinnat ja uudet haasteet

Edellä esitetyssä on pohdittu TUL:n tutkimuksen kolmikerroksisuutta valtakunta-, piiri- ja paikallistason ilmiöinä. On syytä muistaa, että arvoperusteisen järjestön kokonaisuudessa eri aluetason toimijoiden tavoitteellisuuden on oltava jossakin määrin samansuuntaista. Tätähän juuri palvelee porrastettu järjestörakenne. Paikallistason seuraihmiset saattavat olla useammassa roolissa tehdessään päätöksiä myös piiri- ja aluehallinnossa ja jopa liittotasolla valtuustossa ja hallituksessa.

Kerroksisuuden asetelma ei ole kuitenkaan säilynyt täysin muuttumattomana. Etenkin liikuntakulttuurin eriytyminen 1980-luvulta

alkaen on muuttanut vallitsevia käytäntöjä ja pirstaloittanut seurojen tavoitteellisuutta.¹⁷ Liikuntakulttuurin eriytyminen on tehnyt seuroista entistä monimuotoisempia. Kaikkinaisen eriytyminen tekee sekä seurojen johtamisesta että tutkimisesta aiempaa haasteellisempää. Sen seurauksena myös valtakunnallisten järjestöjen johtaminen hankaloituu.

Kun liikuntakulttuuri on eriytyneenä ja korostaa paikallisuutta, seurojen merkitys muodostuu aiempaa tärkeämmäksi. Uusi asetelma pakottaa järjestöjohdon selvittämään niin seurojen tilannetta kuin niitä näkemyksiä, joihin seurapäätäjät perustavat tekemisensä. Sekä urheilun lajiliitot että yleisemmin liikunta- ja urheilutoimintoja järjestävät tahot ovat saman haasteen edessä.

Työväen Urheiluliitolle uusi, eriytyneen urheilu- ja liikuntakulttuurin todellisuus ei ole ongelmaton. Jo usean vuosikymmenen aikana tapahtunut urheilun lajinomaistuminen on vaikuttanut siihen, että kilpailumenestys on alkanut korostua toimijoiden tavoitteissa. TUL:n tilanteeseen on vaikuttanut myös keskusjärjestön toiminnan oheneminen käytettävissä olevien talous- ja henkilöresurssien vähennyttä.

Miten liikunta- ja urheilujärjestöt ovat siten vastanneet muuttuneeseen tilanteeseen? Jo kauan on ollut nähtävissä strategioiden ja projektien lisääntyminen. Järjestöjohdon tavoitteena on juuri strategioita luomalla ja projekteja pyörittämällä sekä aktivoida jäsenseurojen toimintaa että yhdenmukaistaa kokonaisorganisaation tavoitteellisuutta. Liikuntajärjestön projektimaistumista ovat edesauttaneet myös muuttuneet rahoituskäytännöt, jotka suosivat määrämittäisiä projekteja ja hankkeita. Valtakunnan tasolla tuoreimmat esimerkit löytyvät hallitusohjelmista ja opetus- ja kulttuuriministeriön toimista, jotka ovat ohjanneet rahoitusta projekteille.

Työläisurheilussa kerroksisen toiminnan sujuvuutta on ylläpitänyt osaltaan yhteinen arvopohja. Työväenurheilun tavoitteenahan on ollut toimia ennen kaikkea liikunnan ja urheilun tasa-arvon edistäjänä siten, että mah-

dollisimman monet pääsisivät mukaan ruumiillisiin rientoihin. TUL:ssa eri toimijoiden yhtenäisyyttä on tuotettu myös periaateohjelmatyöllä, mikä hakee vertaistaan koko suomalaisessa liikuntakulttuurissa ja -politiikassa¹⁸. TUL:n periaateohjelmia voidaankin pitää eri aikakausien tulkintoina, joista myöhemmät toimijat saavat käsityksen aiempien sukupolvien pohdinnoista ja pyrkimyksistä. Periaateohjelmissa myös tiivistetään järjestöjen tavoitteita ja sovitaan linjauksista. Lisäksi järjestö paikantaa ohjelmatyöllään itseään laajempiin yhteiskunnallisiin käytäntöihin.¹⁹

Mittavien periaateohjelmien valmistelun on Työväen Urheiluliitossa osin korvannut strategiatyö. Vuoden 2003 liittokokouksessa hyväksytyt Paikoillenne, valmiit, nyt -ohjelman jälkeen ei ole julkaistu laajaa ohjelmasiakirjaa. Jo seuraavana vuonna pidettiin kuitenkin liiton ensimmäinen strategiaseminaari, josta alkaen strategiatyötä on harjoitettu aina näihin päiviin saakka.²⁰

Strategiatyön siivittämänä TUL:n johdossa on lisääntynyt kiinnostus seuratason päättäjien näkemyksiä kohtaan. 2000-luvulle siirryttäessä TUL:ssa on toteutettu kaksi seurakyselyä. Ensimmäinen tehtiin vuonna 2005 ja jälkimmäinen vuonna 2018 eli toteutettujen seurakyselyjen väli oli 13 vuotta, mikä mahdollistaa tulosten tarkastelun seurantatutkimuksen menetelmin.²¹ Oma perustelunsa seurantatutkimukselle avautuu myös siitä huikeasta muutoksesta, joka on ravistellut suomalaista urheilujärjestökenttää 2000-luvulla.

Tutkimuskysymykset, -menetelmä ja -aineisto

Työväen Urheiluliiton jäsenseuroille suunnatun kyselyn tavoitteena oli selvittää seurojen nykytilaa, lähimenneisyyden muutoksia viimeisen runsaan kymmenen vuoden aikana sekä näkemyksiä tulevaisuudesta. Tarkemmiksi tutkimuskysymyksiksi määrittäytyvät:

- Millainen on TUL:n jäsenseurojen tilanne vuonna 2018?

- Miten TUL:n jäsenseurojen edustajien näkemykset ovat muuttuneet vuodesta 2005 vuoteen 2018?

- Millaisia näkemyksiä tulevaisuudesta on TUL:n jäsenseurojen edustajilla?

Sekä vuoden 2005 että vuoden 2018 kyselyt toteutettiin sähköisinä wepropol-kyselyinä. Vuoden 2005 kyselyyn saatiin 257 vastausta perusjoukon ollessa 800 seuraa. Näin ollen vastausprosentti oli 26. Tuolloisessa kyselyssä oli runsaasti avoimia kysymyksiä, mikä vaikeutti osittain seurantatutkimusasetelmaa. Vuoden 2018 kyselyyn saatiin 211 vastausta 200 jäsen-seuralta, joten 11 seurasta tuli kaksi vastausta. Vastausprosentti oli 23. Edellisen kyselyn avoimia vastauksia strukturoitiin jälkimmäisessä kyselyssä lomakkeen muotoon aineiston käsittelyn helpottamiseksi.

Vuonna 2018 kyselyn vastauksista oli 58 prosenttia seuran puheenjohtajan antamia; vuonna 2005 vastaava prosenttiluku oli peräti 61. Sihteerien osuus vastaajista oli vuonna 2018 runsas viidesosa, 22 prosenttia; vuonna 2005 heidän osuutensa oli 27 prosenttia. Muita vastaajia olivat seuran hallitus, taloudenhoitaja sekä ohjaaja tai valmentaja.

Vuonna 2005 oli vastanneiden seurojen yhteenlaskettu jäsenmäärä 82 135; vuonna 2018 vastaava luku oli 67 595. Vuonna 2005 oli aikuisjäseniä vastausten perusteella 49 611 ja vuonna 2018 vastaavasti 38 853. Alle 18-vuotiaiden määrä vuonna 2005 oli 31 195 ja vuonna 2018 vastaavasti 28 742. Etenkin TUL:n seurojen aikuisjäsenien määrät ovat siis tipuneet 13 vuoden aikana. Alle 18-vuotiaiden jäsenmäärissä ei sen sijaan ole yhtä suurta muutosta. Tämä saattaa selittyä sillä, että TUL:n painopisteeksi on määritelty lasten ja nuorten urheilun organisointi.

TUL:n seurakenttä koostuu erisuuruisista seuroista. Yleisin kokoluokka olivat seurat, joissa oli 201–500 jäsentä (27 % vastanneista). Seuraavina olivat 51–100 ja 101–200 jäsenen seurat (kumpiakin 18 % vastanneista). Alle 50 jäsenen seuroja oli 15 prosenttia ja 501–1000

jäsenen seuroja 13 prosenttia vastanneista. Yli tuhannen jäsenen seuroja oli yhdeksän prosenttia vastanneista.

Kyselyssä tiedusteltiin seurojen lajijaostojen määriä. Vuonna 2005 seuroissa oli kuusi jaostoa tai enemmän 23 prosentissa tapauksista. Vuonna 2018 vastaava luku oli enää kuusi prosenttia. Yhden lajijaoston seuroja oli 26 prosenttia vuonna 2005 ja 41 prosenttia vuonna 2018. Näin ollen urheilun ja liikunnan lajinomaistuminen näkyy myös TUL:n seuroissa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että perinteinen usean lajin yleisseurarakenne olisi kokonaan purkautunut.

Seurojen tilanne

Seurojen tilannetta jäljitettäessä tiedusteltiin pääasiallista toiminta-aluetta. Yleisin toiminta-alue oli vuonna 2018 kunnanosan tai kylän alue. Näin vastasi 46 prosenttia seuroista (2005 - 42 %). Usean kunnanosan tai kylän alueella toimi 20 prosenttia seuroista vuonna 2018 (2005 - 26 %). Koko kunnan alueella toimivia seuroja oli 17 prosenttia vuonna 2018 (2005 - 14 %) ja usean kunnan alueella toimivia 11 prosenttia (2005 - 15 %). Vastaukset osoittavat TUL:n seurojen toimivan sangen erilaisissa toimintaympäristöissä. Lievätkö suuntaus näyttäisi olevan pienempiin toiminta-alueisiin.

Seurojen taloutta koskevat kysymykset tuottivat kiinnostavaa tietoa. Vuonna 2005 seurojen tulot olivat keskimäärin 42 236 euroa. Vuonna 2018 tulot olivat yli 20 000 euroa suuremmat eli 62 647 euroa. Vuoden 2018 kyselyssä vastanneista seuroista 65 prosenttia ilmaisi taloudellisen tilansa pysyneen ennallaan tai parantuneen viime vuosina. Vuonna 2005 vastaava luku oli 75 prosenttia. Vuonna 2005 arvioi seuroista 33 prosenttia ja vuonna 2018 vain 13 prosenttia taloudellisen tilansa parantuneen. Näin ollen seurojen talouden kokonaisvolyyymi on kasvanut. mikä viestii, että seuratoiminnoissa tarvitaan aiempaa enemmän rahaa.

Vuoden 2005 kyselyssä pyydettiin nimeämään seuratalouden suurin uhka. Suurimmiksi huolenaiheiksi nousivat taloudellisen tuen

vähentyminen (32 %), talkoolaisten häviäminen (22 %), harjoituspaikkamaksujen nousu (17 %) ja harrastajien vähentyminen (13 %). Samansuuntaisia uhkia nostettiin esiin vuonna 2018, kun kysyttiin kolmea tärkeintä uhkatekijää. Nämä olivat: talkoolaisten vähentyminen (67 %), taloudellisen tuen vähentyminen (50 %), harjoituspaikkamaksujen nousu (48 %), harrastajien vähentyminen (45 %) ja valmentajien vähentyminen (36 %).

Taloudellisten uhkatekijöiden runsaus kuvaa seuratoimintojen kokonaisluonnetta. Niin harrastajien ja valmentajienkin vähentyminen kuin tilaresurssien kalliutuminen ja heikkentyminen synnyttävät myös taloudellisia uhkia. Seurapäätäjät joutuvatkin pohtimaan menestystekijöitä samanaikaisesti kokonaisuuden ja toiminnan osa-alueiden kannalta.

Seuroissa harrastettavista lajeista suosituimpia olivat aikuisten keskuudessa vuonna 2018 kuntoliikunta (6 207 harrastajaa 84 seurassa), lentopallo (4 922 harrastajaa 62 seurassa) ja jalkapallo (4 536 harrastajaa 53 seurassa). Seuraavaksi suosituimpia ja yli tuhannen harrastajan määrään ylittäviä olivat naisliikunta, yleisurheilu, salibandy, koripallo ja juoksu.

Alle 18-vuotiaiden suosituin laji oli jalkapallo (6 349 harrastajaa 39 seurassa). Yli tuhanteen harrastajaan päästiin yleisurheilussa (2 438 harrastajaa), voimistelussa (1 897), uinnissa (1 737), salibandysssä (1 527) ja futsalissa (1 018). TUL-seurojen järjestämät lajitoiminnot näyttäisivät tarjoavan runsaasti mahdollisuuksia sekä aikuisten että lasten harrastustoiminnoille. Tosin paikallisesti tilanne ei liene yhtä auvoinen, sillä väestön vähetessä seuraturvot joutuvat tekemään valintoja myös organisoimisensa lajien suhteen, ja harrastamisen mahdollisuudet vähenevät. Tämä koskee erityisesti muuttotappioalueita.

Kun vuoden 2018 kyselyssä tiedusteltiin seurojen tilannetta liikuntapaikkojen suhteen, vastaukset olivat melko positiivisia. 46 prosenttia vastanneista piti tilannetta erinomaisena tai hyvänä, ja 48 prosenttia ilmaisi tilanteen olevan tyydyttävä. Seitsemän prosentin

mukaan liikuntapaikkatilanne oli huono tai erittäin huono. Vastausten perusteella näyttäisi siltä, että liikuntalakiin kirjattu työnjako toimii eli kunnat vastaavat liikuntapaikkojen ylläpidosta ja seurat organisoivat toimintaa.

Seurat olivat suhteellisen tyytyväisiä myös käyttämistään liikuntapaikoista heille aiheutuviin kustannuksiin. Reilusti yli puolet eli 63 prosenttia vastasi, että kustannukset ovat sopivia tai edullisia tai että niitä ei ole ollenkaan. Tosin 38 prosenttia ilmaisi kustannusten olevan korkeat tai liian korkeat. Vastauksissa saattaa näkyä seurojen polarisoituminen taloudeltaan hyvin ja heikosti toimeentuleviin. Tietenkin myös seurojen toimintojen laajuus ja lajien määrä vaikuttavat seurojen liikuntapaikkakustannuksiin.

Seurojen näkemykset

Seurojen näkemyksiä kartoitettaessa kysyttiin kolmea tärkeintä TUL-piireiltä haluttavaa palvelua. Tärkeimmäksi palveluksi koettiin koulutus. Kiinnostava havainto on kuitenkin, että 73 prosentista (vuonna 2005) oli pudottu 56 prosenttiin (vuonna 2018). Merkitseekö tämä sitä, että seurat hakevat koulutuspalveluja lisääntyvässä määrin joiltakin muilta tahoilta? Vuonna 2005 tärkeimmiksi palveluiksi nimettiin tiedotus ja neuvonta (34 %), lajitoiminnan tukeminen (21 %), seurojen yhteistoiminta (18 %) ja edunvalvonta (12 %). Vuonna 2018 koulutuksen jälkeen tärkeimmiksi piirijärjestöjen palveluiksi nimettiin seurojen yhteistoiminta (43 %), tiedotus ja neuvonta (41 %), lajitoiminnan tukeminen (39 %), edunvalvonta (30 %) sekä yhteistoiminta eri tahojen kanssa (25 %).

TUL:n piirijärjestöltä halutaan ennen kaikkea koulutuspalveluja mutta myös tiedotusta, edunvalvontaa sekä seurojen yhteistoimintaa. Näin ollen TUL:n päättäjien tulisi kiinnittää huomiota järjestön kolmen organisaatiokerroksen väliseen vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan. Viitteitä on myös siitä, että seurat haluavat piirijärjestön luovan edellytyksiä uusille verkostoitumisen muodoille.

Kysyttäessä, mikä on erittäin tärkeää seuran toiminnan kannalta, saatiin seuraavanlaisia vastauksia:

	2005	2018
Kunnan tilojen maksuton käyttö	85 %	68 %
Liikuntapalvelujen tuottaminen	65 %	53 %
Julkisten avustusten saaminen	64 %	59 %
Terveysten ja hyvinvoinnin edistäminen	58 %	49 %
Taloudellisten resurssien kasvattaminen	34 %	31 %
Yhteistyö julkisen sektorin kanssa	33 %	43 %
Yhteistyö yritysten kanssa	23 %	22 %
Liikuntapalvelujen markkinointi	18 %	31 %

Edellä oleva osoittaa, että mittavia muutoksia tärkeiksi koettujen asioiden suhteen ei ole tapahtunut. Kunnan tilojen maksuttoman käytön prosenttiosuuden kasvu selittynee yksinkertaisesti sillä, että tilat ovat muuttuneet maksullisiksi ja että asiaan on sopeuduttu. Yhteistyötä julkisen sektorin kanssa kaivataan lisääntyvässä määrin, mikä selittynee seurojen verkostoitumisen tarpeella.

Jäsenseuroilta kysyttiin arvokysymyksenä, millaista aatteellisuutta TUL:n pitäisi edustaa. Vuoden 2005 kyselyssä tiedusteltiin tärkeintä aatteellisuuden muotoa, jolloin järjestykseksi muodostui työväenaate (51 %), liikuntaa kaikille (21 %), tasa-arvo (16 %) ja terveys (8 %). Vuonna 2018 vastaava kysymys esitettiin monivalintana, jolloin tärkeimmiksi aatteellisuuden muodoiksi nousivat liikuntaa kaikille (84 %), tasa-arvo (68 %), terveys (59 %), työväenaate (37 %) sekä ei mitään aatetta tai jotakin muuta (10 %). Aatteellisuuskysymyksen vastaukset osoittavat, että työväenaatteellisuus on saanut tehdä tilaa liikunta-, terveys- ja tasa-

arvoaatteellisuudelle. Asia on tulkittavissa tällä tavalla kysymyksen erilaisesta muotoilusta riippumatta.

Vertailututkimuksen ulkopuolisena kysymyksenä vuoden 2018 lomakkeessa tiedusteltiin, mille tahoille seurat katsoivat liikuntatoimintojen järjestämisen kuuluvan. Urheilu- ja liikuntaseurojen vastuulle katsottiin kuuluvan erityisesti kilpa- ja huippu-urheilun järjestäminen (86 %), lasten ja nuorten liikunta (66 %) sekä työikäisten liikunta (47 %). Iäkkäiden liikunnan järjestämisen katsottiin kuuluvan ensisijaisesti kunnan liikuntapalveluille ja terveyspalvelut kunnan sosiaali- ja terveyssektorille. TUL:n seurojen vastaukset viestivät perinteisestä liikuntakulttuurin työnjaosta, jossa vapaaehtoistoiminnoille annetaan mittava tehtävä liikuntapalvelujen organisoijina.

Tulevaisuuden linjaukset

Kun kyselyissä tiedusteltiin seurojen toiminnan suuntautumisesta tulevaisuudessa, esiin tuli, että 13 vuoden aikana tapahtui melko vähäisiä muutoksia. Ikääntyneiden liikuntaan suuntautuminen nähtiin melko tai erittäin tärkeäksi 86 prosentissa vastauksista vuonna 2005 ja 81 prosentissa vuonna 2018. Lasten ja nuorten liikunnan osalta vastaavat luvut olivat 95 (2005) ja 89 prosenttia (2018). Kunto- ja harrasteliikuntaan suuntautuvien seurojen prosentit olivat 98 (2005) ja 94 (2018). Sitä, että seura suuntautuu tulevaisuudessa kilpa- ja huippu-urheiluun, piti melko tai erittäin tärkeänä 77 prosenttia seuroista vuonna 2005 ja 60 prosenttia vuonna 2018. Vastauksissa näkyy TUL:n strateginen linjaus, jonka mukaisesti liitto keskittyy toimintoissaan lasten ja nuorten urheiluun sekä kunto- ja harrasteliikuntaan. Kiintoisaa olisi selvittää, miten vähentynyt suuntautuminen kilpa- ja huippu-urheilun vaikuttaa lasten ja nuorten urheiluun.

Vastaajat arvioivat myös seuransa taloudellista tilaa tulevaisuudessa. Hyväksi tai erinomaiseksi talouden näki 27 prosenttia vastaajista sekä vuonna 2006 että vuonna 2018. Talouden näkymien arvioitiin olevan kohtalaisia tai heik-

koja 29 prosentissa vastauksista vuonna 2005 ja 22 prosentissa vuonna 2018. Tämän perusteella ei voida tehdä aivan varmoja päätelmiä taloudellisten näkymien muutoksista. Jo se, mitkä seurat kyselyyn vastasivat, saattaa vaikuttaa asiaan. Oletettavaa on, että kyselyyn ovat vastanneet aktiivisimmin ne seurat, joiden toiminta on eri mittapuilla arvioituna hyvin järjestettyä.

Talouden uhkatekijöistä kysyttiin vuosina 2005 ja 2018 hieman eri tavoin. Vuonna 2005 kysyttiin tärkeintä uhkatekijää, jolloin järjestykseksi tuli: taloudellisen tuen väheneminen (32 %), talkoolaisten häviäminen (22 %), harjoituspaikkamaksujen nousu (17 %) ja harrastajien väheneminen (13 %). Vuonna 2018 kysyttiin kokonaiskuvan paremmin selville saamiseksi kolmea tärkeintä uhkatekijää, jolloin vastausprosenttien summa nousee luonnollisesti yli sadan. Tärkeimmiksi nähtiin talkoolaisten häviäminen (67 %), taloudellisen tuen väheneminen (50 %), harjoituspaikkamaksujen nousu (48 %), harrastajien väheneminen (45 %) ja valmentajien väheneminen (36 %). Vertailtaessa vastauksia on havaittavissa, että vapaaehtoistojen määrä on merkittävä tulevaisuushuoli sekä talkoolaisten että valmentajien suhteen.

Seurojen tärkeimpiä tehtäviä lähitulevaisuudessa tiedusteltiin samaan tapaan. Vuonna 2005 seurat saivat vastata avoimeen kysymykseen. Tällöin tärkeysjärjestyksen kärkipaikoille nousivat lasten ja nuorten liikunta (49 %), ihmisten saaminen säännöllisen liikunnan pariin (31 %), uusien harrastajien tuominen lajeihin (22 %), aikuisten terveysliikunta (11 %) ja yksittäisten urheilulajien toiminnan edistäminen (11 %). Kun kolmea tärkeintä tehtävää tiedusteltiin vuonna 2018, eniten mainintoja saivat lasten ja nuorten liikunta (70 %), uusien harrastajien tuominen lajeihin (66 %), ihmisten saaminen säännöllisen liikunnan pariin (53 %), aikuisten terveysliikunta (37 %), seuran hengissä pysyminen (23 %) ja kilpailujen järjestäminen (20 %).

Vastaukset osoittavat, että TUL-seurojen tärkein tehtävä on lähitulevaisuudessa liikunnan järjestäminen lapsille ja nuorille. Ihmisten

saaminen liikkumaan terveystensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävästi on myös merkittävässä asemassa seurojen tulevaisuusorientaatioissa. Harrastajien saaminen lajeihin näyttäisi huolestuttavan entistä enemmän, mikä selittynee lajimäärien lisääntymisellä, ikäluokkien pienenemisellä sekä alueellisilla muutoksilla.

Seuroilta kysyttiin myös sitä, miten TUL:n pitäisi uudistua lähivuosina. Vuonna 2005 kysyttiin tärkeintä uudistumissuuntaa. Seurapäätäjät näkivät tärkeimmiksi piirijärjestöjen toiminnan tehostamisen (36 %), resurssien saamisen kenttätasolle (29 %), nykyaikaistumisen (12 %), yhteyksien laajentamisen kansalaisjärjestöihin (8 %) sekä ihmisten saamisen liikkumaan (8 %). Kun seurat saivat 13 vuotta myöhemmin nostaa esiin kolme tärkeintä uudistumishaastetta, kärkisijoille nousivat seuraavat tekijät: liikuntapalvelujen saaminen kaikkien ulottuville (60 %), ihmisten saaminen liikkumaan (57 %), kunto- ja terveystuokunnan lisääminen (40 %), resurssien saaminen kenttätasolle (37 %), nykyaikaistuminen (32 %), nukkuvien seurojen herättäminen (30 %), piirijärjestöjen toiminnan tehostaminen (26 %) sekä yhteyksien laajentaminen kansalaisjärjestöihin (23 %).

TUL:n uudistumisen suhteen vastanneet seurat näkivät tärkeäksi ihmisten liikkumaan saamisen, liikuntapalvelujen saatavuuden kaikkien ulottuville ja liiton oman toiminnan tehostamisen. Kunto- ja terveystuokunnan lisääminen nähtiin myös tärkeäksi tulevaisuuden haasteeksi.

Yhteenveto ja pohdinta

Työväen Urheiluliitossa on perinteisesti laadittu perusteellisia liikuntakulttuurin ja yleisemminkin yhteiskunnan muutosta jäljittäviä periaateohjelmia. Yhteiskunta-analyysiin tukeutuen TUL:oa on paikannettu merkittäväksi kansalaistoimijaksi. Liitto onkin toiminut olemassaolonsa ajan *liikuttajana, kasvattajana ja vaikuttajana*, kuten Seppo Hentilä on otsikoinut järjestön satavuotishistorian.

Tultaessa 2000-luvulle TUL on käynnistellyt muiden järjestöjen tavoin strategiatyötään. Liikuntakulttuuri-ilmiöiden jatkuvat ja osin entisestään nopeutuneet muutokset ovat pakottaneet uudenlaisiin toimintakäytäntöihin, joita ihmisten uudistuvat mieltymykset tahdittavat. Viimeisimmissä liiton periaateohjelmissa, liikuntapoliittisissa kannanotoissa ja strategisissa linjauksissa seuratoimintojen merkitys on nostettu korostuneesti esille. Osin seuratoiminnan merkityksen kasvua on vauhdittanut liikuntakulttuurin eriytyminen. Liikuntakulttuurin kenttä on myös TUL:n seuratoimintojen osalta aiempaa kirjavampi. Seuratoimintojen merkitystä nostattaa myös TUL-järjestön talous- ja henkilöresurssien niukkeneminen. Palkattujen työntekijöiden määrän väheneminen on luonut paineita vapaaehtoistoimintojen aktivoinnille. Tehtävä ei ole sikäli helppo, että ihmisten sitoutuminen pitkäaikaiseen vapaaehtoistoimintaan on vähentynyt.

TUL-seuroihin kohdistunut seurantatutkimus osoittaa, että ne järjestävät edelleen monimuotoista toimintaa, joka kokoaa suojiinsa tuhansia liikunnan ja urheilun harrastajia. Toimintojen painopiste on suuntautunut strategisten valintojen linjaamana etenkin lasten ja nuorten urheiluun ja liikuntaan sekä aikuisväestön kuntoliikuntaan.

TUL-seuroissa vannotaan edelleen työnjalkoon, jossa seurat vastaavat toiminnan järjestämisestä ja julkinen sektori luo edellytyksiä liikkumiselle ja urheilemiselle. Seurantatutkimus osoittaa, että TUL-seurat haluaisivat jopa jonkin verran syventää paikallisen julkishallinnon kanssa tehtävää yhteistyötä.

Työväen Urheiluliiton seurojen aatteellisissa painotuksissa on tapahtunut 13 vuoden aikana jonkin verran muutoksia. Työväenaatteellisuus on saanut tehdä tilaa liikunta-, terveys- ja hyvinvointiaatteellisuudelle. Joka tapauksessa TUL toimii tänäkin päivänä peruslähötkohtiinsa tukeutuvana tasa-arvoliiikkeenä. Tosin tasa-arvon tavoittelu on saanut uusia sisältöjä ja ilmenemismuotoja. Tämä arvoläh-

tökohta liiton toimijoiden kannattaisi pitää ohjenuoranaan myös tulevaisuudessa. Parhaiten se onnistuu kolmen organisaatiotason – valtakunnallisen, alueellisen ja paikallisen – yhteistyönä. Tällöin on kuunneltava herkäällä korvalla etenkin toiminnan perustason eli paikallisten seurojen näkemyksiä.

Viitteet

- 1 Kurkela, Vesa 1986. *Tanhtuen valistukseen. Musiikki-valistus ja perinnetyö Suomen Demokraattisessa Nuorisoliitossa*. Työväenmusiikki-instituutin julkaisuja 2. Helsinki, Työväenmusiikki-instituutti.
- 2 Ikonen, Hannu 1996. *Kenttien kutsu – Tutkimus liikuntakulttuurin muutoksesta*. Helsinki, Gaudeamus.
- 3 Berger, Peter & Luckman, Thomas 1994. *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen*. Helsinki, Gaudeamus.
- 4 Hentilä, Seppo 1982, 1984, 1987. Suomen työläisurheilun historia I–III. Hämeenlinna, Karisto.
- 5 Hentilä, Seppo 2019. *TUL liikuttaa, kasvattaa, vaikuttaa – Suomen Työväen Urheiluliitto 1919–2019*. Kirjokansi 215. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. – Arvio teoksesta tässä julkaisussa sivuilla 95–97.
- 6 Hentilä 2019, 363, 371.
- 7 Hentilä 2019, 371.
- 8 Mäkinen, Mikko 2018. *Vakuuttavaa ja vaikuttavaa liikettä. Suomen Työväen Urheiluliiton Suur-Helsingin piiriin vaiheet vuodesta 1919*. Helsinki, Edita. – Arvio teoksesta viimevuotisessa Työväentutkimus Vuosikirjassa sivuilla 108–109.
- 9 Talonen, Jyrki 2019. *Vuosisata liikuntaa ja liikettä: TUL:n Varsinais-Suomen piirin 100-vuotishistoria*. Turku, TUL:n Varsinais-Suomen piiri ry. – Arvio teoksesta tässä julkaisussa sivuilla 97–98
- 10 Nevala, Arto 1994. Urheiluseuran historiaprojekti. Teoksessa Hannu Ikonen (toim.) *Kulttuuri-LETE -Kirja yhteisöille*. Helsinki, Työväen Urheiluliitto ry, 87–91.
- 11 Keskinen, Lauri 2011. *Seura tekee kaltaisekseen. Poliittinen sosiaalisiaatio varsinaissuomalaisissa työväenurheiluseuroissa vuosisadan vaihteesta 1920-luvun alkuun*. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, Osa 327. Turku, Turun yliopisto, 136.
- 12 Keskinen 2011, 238.
- 13 Ikonen Hannu 1991. *Tarmompaa poekija ollaan – Tutkimus suomalaisen urheiluseuran muutoksesta*. Joensuu yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia, 35. Joensuu, Joensuun yliopisto, 63–70.
- 14 Ikonen, Hannu & Nevala, Arto 2012. *Tarmon taipale - Varkauden Tarmon sata vuotta urheilun ja liikunnan yleisseurana 1912–2012*. Varkaus, Varkauden tarmo ry. – Arvio teoksesta Työväentutkimus Vuosikirjassa 2013 sivuilla 56–58.
- 15 Vasara, Erkki 2018. Työläisurheilun tutkimus kaippaa jatkoa. Teoksessa Jarmo Peltola & Erkki Vasara (toim.) *Tehtävänä työväenhistoria – Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura 30 vuotta*. Helsinki, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 191–215.
- 16 Rentola, Kimmo 2018. Suomalainen kommunismi historiana. Teoksessa Jarmo Peltola & Erkki Vasara (toim.) *Tehtävänä työväenhistoria – Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura 30 vuotta*. Helsinki, Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura, 155–171.
- 17 Ikonen, Hannu 2000. ”mihin TUL pyrkii” - Ohjelmalliset asiakirjat liikettä ohjaamassa. Teoksessa Heikki Roiko-Jokela & Esa Sironen (toim.) *Urheilun etiikka ja arki*. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2000. Jyväskylä, Atena Kustannus, 109–122.
- 18 Hentilä 2019, 235–243.
- 19 Ikonen 2000, 109–122.
- 20 Hentilä 2019, 240–243.
- 21 Vuoden 2005 seurakyselyn toteuttivat Kimmo Suomi, Hannu Ikonen ja Aino Suomi. Kyselyn tuloksia ei ole aiemmin julkaistu, vaan niitä on esitelty TUL:n päättävälle elimille. Vuoden 2018 seurakyselyn suunnittelusta ja aineistonkeruusta sekä raportoinnista vastasivat Hannu Ikonen ja Pertti Matilainen. Anna-Katriina Salmikangas on raportoinnin lisäksi esitelty kyselyn tuloksia Euroopan liikuntasosiologijärjestön kongressissa Norjassa. Tuloksia on esitelty myös TUL:n seurapäättäjille.